

d) izrek, da je iz šole bil odpuščen po tem, ko se je bilo ustreglo vsemu, kar ukazuje postava.

V spričevalih zasobnih učencev (§. 16.) naj odpade: koliko časa je hodil v šolo, in pri b) oménjena sodba.

§. 20. Hoja v šolo se zaznamuje z besedami: prav pridna, pridna, menj pridna, lenobna; nrvnost z besedami: po polnem primerna (popolnoma lepa), primerna (lepa), menj primerna (manj lepa); napredek v posameznih predmētih z besedami: prav dober, dober, sredenj, nezadosten.

(*Dalje prih.*)

Prijateljska beseda tovaršem učiteljem!

Z novim letom smo kranjski učitelji — tovarši v sosednih deželah še pred — v marsikterem oziru nastopili novo dobo. Na čem spoznamo to? prašal me bode ta in uni. Ali ni nova postava o nadzorništvu šolskem, ki bode ravno v začetku leta 1871. tudi v djanji zadobila svojo veljavo, dovelj važna, da smemo reči, da se pričénja nova šolska doba? Ali ni mar učni red od 20. avg. 1870. z okrožnico sl. deželnega šolskega svetovalstva za Kranjsko od 8. oktobra l. leta ravno tako imeniten? Kranjsko učiteljstvo in šolstvo pričé z letom 1871. vsekako novo dobo. Vsaki čas naklada človeku drugačna dela. Tudi nova doba naložila je mnogo težkih bremen na učiteljske rame in mu za njih prenašanje boljše prihodnost — obljubila. Učitelji bi smeli reči: Ako nam nova doba našega truda kaj ne poverne, ne prevzamemo novih nalog, težav in del; obljube, upi in nade so nas že premnogokrat prevarile. Toda, dragi tovarši, ne recimo tako; poterpimo rajše še, sej je poterpežljivost nam prirojena, in pokažimo svetu, da se je nad kranjskimi učitelji spolnil stari rimljanski pregovor: „*Quem dii odere, paedagogum fecere*“. Ker ste tedaj voljni, tudi nove šolske butare, t. j. nove zahteve sprejeti in jih po svoji moči spolnovati, hočem jih vam bolj na drobno skupno razložiti, ker jih doma le na sim ter tje raztresenih ukazih imate.

Poglejmo naj prvo, ktere dolžnosti nam postava o šolskem nadzorništvu naklada! Rekli bote: ta nam ne naklada nobenega dela; ta nam je le pripomogla do novih pravic in časti. Vsled te postave postali smo — šolski svetovalci, krajni in okrajni; izvolili so nas tudi za predsednike in podpredsednike v krajnih in okrajnih šolskih svetih. Le še boljše plače, ktero naj bi dobivali v mesečnih obrokih pri javnih blagajnicah, nam primanjkuje; pa smo popolnoma — gospodje. Toda nove časti so, kakor sami dobro prevdarite, orehova lupina brez jedra. Odločena mesta v različnih svetovalstvih nam še le bodo na čast, ako se bodemo v teh zborih z besedo in djanjem tako obnašali, da bodemo vredni imena „učitelj in šolski svetovalec“. Dolžnost naša je bila do sedaj učiti le nevedno mladino in le njej

pravo svetovati, v javne zadeve se nismo smeli dovolj vtikati. Novi ukazi pa velevajo, da bodo učitelji tudi v občnih skupščinah za napredek šolstva smeli svetovati in glasovati. To je res lepa pravica, ktera nam je svobodniša postavodaja naklonila; a mi moramo sedaj pazni biti, da bomo to pravico na korist učiteljev in šole rabili. Da bomo to vsikdar storiti mogli, treba bode veliko previdnosti in zvedenosti. Naj več bode pri učiteljih, kako in kaj bodo krajni in okrajni šolski sveti ukrenili. Učitelj bode naletel v teh zborih na več šolskih nasprotnikov. Nekteri bodo dobrim šolskim nameram nasprotovali iz nevednosti, drugi iz nevošljivosti in zavisti in drugih vzrokov.

Ako bode učitelj hotel, da bodo njegovi dobri predlogi obveljali, bode se moral z vsemi udi dotičnih svetovalstev lepo porazumljevati. Ako bode le s kom v osebnem prepirju, že je v nevarnosti s svojim dobrim nasvetom. Zavoljo tega naj si slehern učitelj dobro zapomni in naj tudi drugim svetovalcem večkrat na serce polaga, da se le stvar obravnava ne gledé na osebo, ki to ali uno nasvetuje. Učitelju, kot krajnemu in okrajnemu šolskemu svetovalcu je treba tudi veliko zvedenosti v šolskih zadevah in tudi v drugih stvareh, ki se sim ter tje šole dotikujejo. Pred vsem mora učitelj naj bolj poznati nove šolske postave; vsaj nekteri udje — kmetje — v krajnem šolskem svetu tako nič o teh ne vedó. Zategadel naj bi si vsak učitelj omislil vse važniše šolske postave. *) Če ima še tudi pri rokah staro politično šolsko vredbo, tudi mu ne bode od več. Enako dobro je, ako ima učitelj shranjene manjše šolske ukaze od novejših časov. Ako bode učitelj poznal postave, lahko se bode pri sejah na nje sklicoval in tako svoje predloge naj boljše podpiral. Pri zborih naj učitelj mirno, previdno pa s tehtno besedo zagovarja svoje pravice. Kjer pa vidi, da je vsaka beseda — le bob v steno, naj raje molči. Posebno bi učiteljem kot krajnim šolskim svetovalcem priporočali delavnosti tudi pri tem poslu. Pri sejah je treba, kakor znano, vse obravnane stvari zapisovati. Kdo drugi je za to sposobniši od učitelja? On naj radovoljno to delo prevzame, da se drugi ne bodo nad tem pritoževali. Tudi poročila višim šolskim oblastim naj rad sestavlja in naj se sploh ne brani storiti kaj, kar bi znalo šolstvu koristiti.

Kot udu novih šolskih svetov je učitelju dana priložnost, da je tudi v narodnem oziru delaven. Njegova skerb naj bi tedaj bila, da se bode v različnih svetovalstvih v domačem jeziku razgovarjalo

*) Novi „Učiteljski Koledar“ bode prinesel naj važniše šolske postave in kazalo o njih. Vredn.

in uradovalo. Učitelj naj ne zabi, da je korist šolstva z narodno koristjo v ozki zvezi!

Še težavnejša naloga bode za kranjske učitelje izvrševanje novega učnega in šolskega reda. Ta zahteva veliko novih naukov, ktere bode treba vsekako nekoliko v učni črtež vzeti in potem po svoji moči gojiti, počitnic pa le malo dovoljuje; velikim šolskim praznikom je odločeno le 6 tednov.

Novi učni red zaukazuje zelo natančno šolsko uradovanje, t. j. zaznamovanje šolskih zamud in njih naznanitev šolskim uradom, napredka učencev itd.; vелеva večkratne učiteljske zборе in druge reči, ki bodo učiteljem prizadevale le več opravka.

Pa vsega tega se učitelji nikar ne vstrašimo; veliko smo že storili za povzdigo našega šolstva in ljudstva, veliko dela nas še čaka; a tudi nove naloge hočemo pridno izvrševati vкljub mnogim nevgodnim okoliščinam, in videli bodemo, ali bode svet kedaj spoznal in cenil naš trud.

L.

Metelko

slovenskem slovstvu.

Kako pa je bilo tedaj? Pisatelji naši, največ prestavljavci, nemškutarijo, piše Kopitar, po nepotrebnem v posamesnih besedah, kaj še le v stavkih in sploh v skladnji! Da si to, ako tudi ne oprostimo, vendar razložimo, mislimo si slovenskega pisarja. V 8. ali 10. letu popusti očetovo slovansko ognjišče, da bi v nemškem mestu po nemških ljudeh z nemškim jezikom izučil se za nemškega državnika. Tedaj mora gledati, kako svoj materni jezik slovanski, ki ga v teh letih se vé nikakor še popolnoma ne more znati, nalašč pozabiti, da mu mila bode vladarica Tevtona. Nikar ne oporékajte, da se po mestih govori tudi slovenski! To je ravno, kar nas žali. Trubrovo: „leben, špiža, štrytati, hudobo trybati, .. doli jemle, gori jemle, .. cajhen, šenkinga, .. vunkaj klicati (aus-rufen), gvant, rihtar, špendia, folk itd. itd.“ — to so take cvetke iz slovenščine meščanske; in ako mlajši pisatelji namesti teh pobirajo tudi domače cvetlice, vendar venec splétajo le po nemški; ali — da jo povém brez prilike, ta mestna kolobocija je, ktero prihodnji pisatelj posluša v mladih letih svojega olikovanja; ker je sam v šolah navádil se po nemški misliti, mu skoraj ni zameriti, da je zadovoljen, če se v njegovem slovenskem delu ne nahaja le nobena nemška beseda, in da še ne sumi ne, da imamo tudi slovensko skladojo itd. (cf. Grammatik der slav. Spr. in Krain, Kärnten u. Steyermark. Laibach. 1808. pag. 53 - 56.)